

як науковець, кандидат мистецтвознавства, директор Інституту проблем сучасного мистецтва, віце-президент НАМ України, автор наукових праць, зокрема й монографії «Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ ст.». Водночас цей своєрідний, не побоюся стверджувати, ні на кого не схожий митець продовжує розвивати свій мистецький стиль у напрямку дедалі глибшого, а головне, більш високохудожнього і філософськи осмисленішого втілення проблем темпоральності та ідентичності в сучасному світі. Його творчість позначена активним осягненням нових барв візуальної метафорики і нині демонструє пошук репрезентації таких категорій, як Час, Вічність, Минуле, Майбутнє у контексті цілісності української культури.

1. Calabrese O. L'eta neobarocca. — Roma-Bari: Laterza. — 1987.
2. Сидоренко Віктор. Аутентифікація / Віктор Сидоренко. — К., Ін-т сучасн. мист-ва АМУ, 2006. — С. 6.
3. Федорук О. Віктор Сидоренко. Живопис: [альбом] / Віктор Сидоренко; [авт. передм.: Є. Євтушенко, О. К. Федорук]. — С. 7.
4. Там само. — С. 10–11.
5. Grois Boris. On the Curatorship // Art Power/ TeMitt Press, Cambridge, Massachusetts, London. — С. 43–53.
6. Сидоренко В. Аутентифікації / Віктор Сидоренко: [альбом]. — К., 2006. — С. 6.
7. Сверстюк Є. Блудні сини України / Євген Сверстюк. — К., 1993. — С. 23.
8. Березницька Л. Віктор Сидоренко. Аутентифікації / Людмила Березницька. — К., 2006. — С. 40.
9. Сидоренко В. Живопис / Віктор Сидоренко. — К.: PC. World Ukraine. — С. 12–13.
10. Levy E. All about Oscar: The History and Politics of the Academy Awards. — The Continuum International Publishing Group, 2003. — P. 39.
11. Пичот А., Агєр М., Пуч Ж. Театр-музей Дали в Фигерасе. — Фонд «Гала-Сальвадор Дали», «Триангле Посталс», 2007. — 205 с.

Марія СКОБЛІКОВА,
мистецтвознавець,
старший науковий співробітник НХМУ

БАГАТОГРАННА ОСОБИСТІСТЬ СКУЛЬПТОРА ЮЛІЇ СКОБЛІКОВОЇ

М. Скоблікова. Багатогранна особистість скульптора Юлії Скоблікової.

У статті висвітлено творчий шлях української скульпторки Ю. Скоблікової, проаналізовано кращі її роботи.

Ключові слова: українське мистецтво, скульптура.

М. Скобликова. Многогранная личность скульптора Юлии Скобликовой.

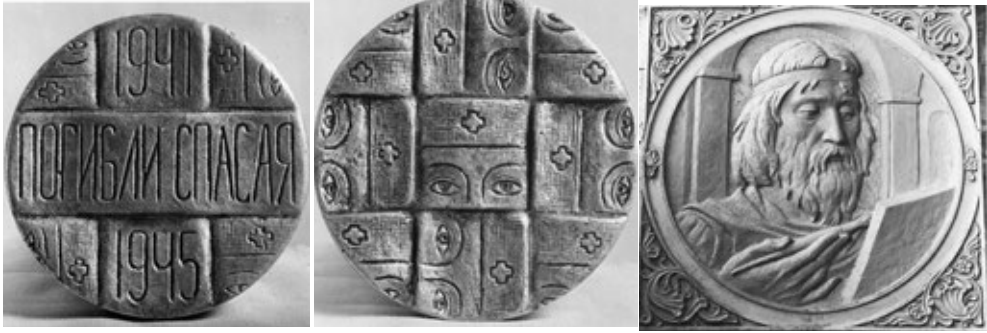
В статье раскрывается творческий путь украинского скульптора Ю. Скобликовой, проанализированы ее лучшие работы.

Ключевые слова: украинское искусство, скульптура.

M. Skoblikova. Many-sided personality of Juliya Skoblikova, a sculptor.

Creative career of a Ukrainian sculptor Ju. Skoblikova is revealed in the article, the best her works are analysed.

Keywords: Ukrainian art, sculpture.

*Медаль "Загинули рятуючи".
1974. Бронза*

*Алімпій. Меморіальна дошка.
1973. Бронза*

Сповнена енергії та творчих планів, не доживши кілька місяців до свого 85-річчя, пішла з життя Юлія Кирилівна Скоблікова — талановитий скульптор, поетеса, акторка, просто прекрасна людина. Вона ніколи не зупинялася і весь час творила, мала ще безліч планів та задумів, на жаль, не всі з яких встигла втілити у життя. Її оптимізм завжди вражав людей, гостре слово могло влучно поставити на місце, але вона була життєрадісною та доброю особистістю.

Напередодні дня народження Юлії Кирилівни ми готували першу персональну виставку творів Скоблікової, на якій повинна була відбутися ще й презентація другої збірки її поезії... Вона брала участь у багатьох союзних, республіканських виставках, але ніколи не мала персональної виставки, яка могла б показати все різнобарв'я її творчості.

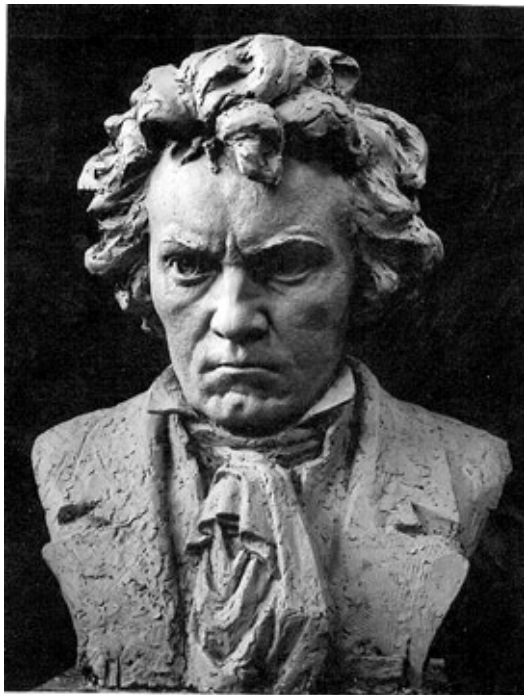
Ю. Скоблікова була прекрасним портретистом, автором оригінальних творчих робіт з кераміки, меморіальних дошок, паркових скульптур, котрі прикрашають різні місця та радують око глядача. Ще хотілося б відмітити її медалі, цей цікавий вид пластики, якому так мало уваги приділяють останнім часом. Також нею було розроблено декілька монет для Національного банку України. Роботи Ю. Скоблікової різнопланові, вона з легкістю оперувала різними матеріалами, бралася за розв'язання різноманітних тем. Маючи класичну школу, Ю. Скоблікова дозволяла собі експериментувати, намагалася спробувати себе у різних галузях, і їй це напрочуд добре вдавалося.

Юлія Кирилівна належить до числа майстрів, які мають тонке відчуття гармонії, витончений смак та творчий підхід до роботи. З самого дитинства вона була обдарованою дитиною, відчувала, що хоче стати художником, але ніколи не знала, що стане скульптором. «В школе, пока еще был рисунок, это был самый любимый урок. До поступления в художественное училище я рисовала, рисовала, рисовала. (...) Так постепенно во мне поселилась мечта учиться рисованию» [1]. Як кажуть, сама доля спрямувала її у це русло. «Я знала уже от подружки Дуси, что в Ворошиловграде есть художественное училище» [1]. Після довгих пошуків закладу та майже містичних збігів обставин вона випадково потрапила на скульптурний факультет і захопилася своєю майбутньою професією, про яку до цього не мала жодного уявлення. Ю. Скоблікова згадувала, як говорила з директором, а той відповів: «...экзамены уже закончены, набор сделан, но у нас через две недели при училище восстановят художественную школу. Вы, пока она откроется, ходите на занятия. И я стала ходить в училище. А в это время педсовет решил, как раньше, открыть скульптурный факультет (...) и всем принятым на первый курс решили сделать экзамены по скульптуре. Мне разрешили участвовать. Поставлены

були моделі — шар, квадрат і турнікетка из-под бюстика. Я вибрала її, вона мені понравилася, тому що була самою складною і красивою — с профільками! (...) Я получила четверку і була условно принята в училище» [1].

Роки навчання минали. Блискуче захистившись, Ю. Скоблікова, наперекір всім труднощам, прийшла вступати до художнього інституту у незнайоме, а згодом таке рідне місто Київ, яке вже нікуди її не відпустило. «Когда сдавали вступительные экзамены, произошла такая ситуация. По специальностям многие ребята, которые приехали со всех концов страны, были «сильными», а по образовательным предметам «слабые» (...). Ну как могли сдавать экзамены по украинской литературе ребята из Свердловского или из Бакинского училища, и даже остальные из Украины. Ведь мы учились во время войны в голод, холод, какие там занятия, когда учителя падали в обмороки. И министерство культуры вынесло решение, чтобы приняли сильнейших, а двойки по сочинению сдать как задолженность в течении года. И так, я была принята условно. Также, как и в училище» [1]. Працювати і працювати — було її палке бажання. В інституті Юлія потрапила до майстерні відомого майстра М. Лисенка. Швидко летіли роки навчання, нові друзі, одруження (до 1951 р. вона мала прізвище Сиченко), народження доньки та захист на «відмінно» дипломної роботи «Материнство», яку одразу відібрали для участі на всесоюзній виставці у Москві. Художниця зобразила жінку, яка годує дитину. Вона сидить, тримаючи її на руках, дивлячись удалечінь, ніби зазираючи у майбутнє свого немовляти. Одразу по закінченню інституту Ю. Скоблікова вступила до Спілки художників і розпочала самостійний творчий шлях, виконуючи замовлення та працюючи над творчими роботами.

На багатьох виставках, в яких брала участь, Ю. Скоблікова виставляла переважно портрети: ткаля Л. Коваленко, З. Лиходуй, Віра, Зоя Космодем'янська та багато інших. Говорячи про останню, хотілося б відмітити, що художниця часто зверталася до популярної на той час тема Зої, яка «пройшла червоною ниткою крізь мою творчість» [1]. Спочатку, на третьому курсі, провадили конкурс, на якому Юлія експонувала ескіз пам'ятника З. Космодем'янської, та перемогла, одержавши як винагороду безцінний на той час папір та олівець. Потім дипломна робота в училищі, за тему якої їй довелося добряче, як кажуть, «повоювати» [2, с. 69]. Потім було замовлення на портрет Зої для школи її імені. Згодом ще один образ Зої Космодем'янської був створений для виставки, який, за спогадами художниці, дуже сподобався Т. Яблонській та Г. Кальченко. Саме на відкритті Ю. Скоблікова зустріла матір З. Космодем'янської, портрет якої згодом створила за сорок хвилин після чергового відкриття пам'ятника Зої для піонертабору. Портрет ма-

Бетховен. 1970-ті рр. Глина

*Юлія Скоблікова за роботою.
1970-ті рр.*

тері вийшов дуже цікавий. Завдяки, можна сказати, імпресіоністичному ліпленню в ньому відчувається внутрішня напруга жінки, що пережила смерть двох своїх дітей.

Не можна не згадати композицію «Лікнеп», про яку Еліус Фрідман сказав, що Ю. Скоблікова справді правдиво розкрила образ людей різних поколінь, які прийшли навчатися грамоті. Він сам колись викладав на таких курсах ліквідації неписьменності, тож його словам можна вірити і сприймати як справжній комплімент. Художниця зобразила молоду жінку з дитиною на руках, старого чоловіка та бабусю у хустині, які уважно слухають. Їхні обличчя виразні, детально пророблені, сповнені зацікавленості. Для цієї роботи Ю. Скоблікова виконала чотири портрети, два з них — напівфігури її батька та матері, яких вона увічнила в цьому творі. Ю. Скоблікова розповідала: «...батько був тоді сильно хворий і за два місяці помер» [3]. Тобто вона встигла зробити його портрет за життя. Тому цей твір для

Ю. Скоблікової був завжди дорогим. Виразні, неймовірно схожі з натурою, дивляться її батьки тепер з полиць майстерні, увічнені назавжди міцною рукою майстра, ніжною рукою доньки...

Починаючи з 1970-х рр. Юлія Скоблікова почала відвідувати так звані «творчі групи» у Прибалтиці. Саме там вона уперше доторкнулася до медальєрного мистецтва та відкрила для себе можливості нового матеріалу, з яким до цього ніколи не працювала — кераміку. Ці роботи посіли далеко не останнє місце у її різноманітній творчості.

Ю. Скоблікова завжди «глибоко» занурювалася у тему, над якою збиралася працювати, уважно вивчала матеріали, розбирала все «у деталях», створюючи велику кількість ескізів, формувала загальний образ, який згодом перетворювався на завершений витвір мистецтва. На такі творчі пошуки міг піти не один рік. Подібною, наприклад, є медаль, присвячена Катерині Білокур, праця над якою тривала понад 10 років. У ній Ю. Скоблікова намагалася передати тонке відчуття мистецтва та світогляд художниці, який вимальовувався в її уяві... Пам'ятаю, як ми казали: «...не чіпай, вона вже готова...», а вона відповідала: «...ні це не те, я буду шукати...». І продовжувала прискіпливо працювати над поворотом голови, виразом обличчя, розташуванням квітів. Нарешті медаль відлили у бронзі, але її було втрачено через недбалість одного знайомого. І тільки з другої спроби Катерина Білокур змогла «подивитися» на глядача, визираючи з-під пелюсток квітів, про які з ніжністю промовляла: «Квіти, мої діти». Скульптор вдало розкрила дивовижний світ художниці.

Оригінально вирішена медаль, присвячена литовському художникові Альгісу

Вітенасу. Майстриня зобразила з одного боку медалі портрет Альгимантаса у профіль, з іншого — постать митця, який сидить за роботою. Таке композиційне вирішення Ю. Скоблікова обирає не випадково, адже митець з дитинства хворів на поліомієліт. Тому художниця приховує його непрацездатні ноги в умовному просторі майстерні, яку вона завуальовано вписала у профіль жінки. А якщо придивитися уважно, то у її волосся можна помітити невагому фігуру музи, яка ніби на хвилях здіймається у пасмах волосся.

Неперевершеною за задумом постає перед нами медаль «Загинули рятуючи», ідея створення якої прийшла до Ю. Скоблікової під час творчої поїздки у Дзінтарі. Ця пам'ятна медаль, що присвячена загиблим медикам під час Великої Вітчизняної війни, побудована на чітких лініях та складається з обличчя у масках з медичними хрестами [2, с. 71].

Ю. Скоблікова ніколи не зупинялася на півдорозі, а крок за кроком, удосконалюючись, наближалася до завершення своїх ідей. Бувало і навпаки, як кажуть — «створив на єдиному подиху». До таких робіт можна віднести низку портретів — «Елісо», «Чеський художник» (яка, на жаль, зникла з незрозумілих обставин), або роботи з кераміки «Мелодія», «Пісковий годинник», чи розписані глазурями декоративні тарелі. У творчому доробку Ю. Скоблікової багато скульптурних портретів, але ми виокремимо лише деякі. Серед них — портрет письменника В. Губарева, з яким художниця була знайома особисто, портрет генерал-майора І. Петрова, Героя Радянського Союзу Л. Кравченка, в'єтнамського скульптора Тьханя, болгарської скульпторки. Цікавими є станкові роботи: «Зварниця», «Дари природи», «Ленін у дитинстві», прекрасна постать Лесі Українки, що зберігається у Національному музеї літератури України, та ін.

Цікавою роботою є портрет «Наречена», в якому скульптор змогла передати піднесений душевний стан дівчини. Для її створення Юлія обрала керамічну глину блідо-рожевого кольору, що нагадує пісковик — м'який за своїми властивостями матеріал, який чудово передає тонкий ліричний образ молодої нареченої з ледь помітною усмішкою, що підкреслює відчуття щастя та умиротворення. Скульптор уміло використала інструмент по каменю, який зазвичай не застосовують у кераміці. Таким чином вона досягла гри фактур, що у співвідношенні з доволі лаконічними формами створює цілісний образ, в якому нема нічого зайвого. Роботу можна одночасно розглядати і як портрет, і як композицію, в якій велике значення має форма. Художниця навмисно відмовляється від зображення плечей, а тонка видовжена форма шиї та фата, яка вкриває частину обличчя та огортає голову дівчини, створюють своєрідний трикутник, надаючи роботі рівноваги і водночас легкості.

Хотілося б відмітити одну з улюблених скульптур Ю. Скоблікової, в якій створено образ маленького хлопчика-пастушка і яка має свою запутану історію. Юлія створила фігуру, а вночі напередодні приходу приймальної комісії вона розкололася навпіл, і майстрині довелося швидко допрацьовувати роботу, оскільки невдовзі вона повинна була бути встановлена на могилі П. Чубинського. Роки потому її місцезнаходження стало невідомим. Скульптуру пастушка виявили у композиції пам'ятного знаку, що був встановлений 1994 р. на честь перебування Т. Г. Шевченка у місті Бориспіль. Композиція складається з великого каменя, до якого ведуть сходи. На ньому розташований бронзовий профіль Тараса Григоровича поруч з його строфами, а внизу, наче мелодійний супровід, встановлена постать хлопчика, що сидить, тримаючи у руках сопілку. Кинутий на землю верхній одяг додає роботі більш реалістичного звучання. Але, на жаль, загальне композиційне вирішення пам'ятного знаку доволі незграбне, оскільки створюється відчуття, що речі зібрані з різних місць і окремі вдалі вирішення загалом не мають цілісного

звучання, гармонійного зіставлення матеріалів, розмірів та фактур.

Т. Г. Шевченкові, якого Ю. Скоблікова любила з дитинства, було присвячено дві невеликі роботи — напівфігура поета та станкова композиція: Тарас Шевченко сидить з двома дітьми, які із зацікавленням дивляться на нього. Ця робота була замовлена до 150-річчя від дня народження Тараса Григоровича і як вдалий твір неодноразово тиражувалася.

Ю. Скоблікова, як неординарна творча особистість, часто приділяла увагу різним цікавим нюансам або вирішенню певних деталей у своїх творах, перетворюючи їх на несподіванки. Серед таких робіт можна виділити прекрасне погруддя великого композитора Бетховена, яке було створено у парі з портретом Баха для Миколаївського костелу у Києві. Композитор зображений з виразним обличчям, сповненим емоцій, а його хвилясте розкуйовджене волосся додає образу цілісності. В портреті привертає увагу пишний бант, закручений у дивовижне переплетення тканини. Один відомий художник під час виставкому довго вдивлявся у твір, а потім сказав: «У тебе прекрасний портрет, а як ти цікаво закрутила цей бант!». Ю. Скоблікова розповідала, що він мав рацію, однак головного все-таки не помітив. Якщо придивитися уважно до цього банта, то в його лініях можна побачити образ Мадонни з накинутим на голову мафорієм, яка прикрила обличчя рукою.

*Червона Шапочка.
1973. Бронза*

Однією з улюблених тем скульптора, що проходить крізь усе її життя, є дитяча тема. Численні портрети дітей: «Сашко» (племінник), «Оленька» (донька), композиція «Сонечко», де двоє дітлахів спостерігають за маленькою яскравою комахою, різні варіації на тему материнства, або «Червона шапочка», що зберігається на Галявині казок у Ялті, чи «Дівчинка під душею». Художниця завжди любила дітей, вони для неї уособлювали радість життя та його продовження.

У творчому доробку Ю. Скоблікової є ряд меморіальних дошок: Л. Булаховському, О. Бродському, Л. Пісаржевському та ін. Серед них оригінальністю композиції вирізняється пам'ятна дошка Алімпію, що встановлена на Успенському соборі Києво-Печерської лаври. Майстерно скомпонована площина, де в ква-

дратний формат вписане коло. Воно, у свою чергу, виступає наче чарівне вікно, крізь яке можна зазирнути у минуле та побачити видатного іконописця на тлі колон однієї зі споруд стародавнього Києва. Художниця зобразила його в момент, коли він працює над створенням образу, тримаючи в руці пензель. Спокійний характер святого підкреслено спрямованим на ікону поглядом, а декоративний рослинний орнамент у кутах композиції урівноважує її та створює відчуття гармонії.

Юлія Кирилівна завжди любила рослинні орнаменти, квіти, стрічки. Якщо дозволяла тема, вона намагалася переплітати ці елементи між собою, закручуючи цікаві композиції, як, наприклад, у рельєфі «Маруся Богуславка» або у медалі «Мистецтво народу», в якій вона застосувала свій оригінальний прийом — стрічки

огортають медаль та переходять по гурту з одного боку медалі на інший.

Такими ж яскравими переплетіннями сповнена її творча доля. Усе своє життя Ю. Скоблікова прекрасно співала, писала вірші і мала ще одну заповітну мрію — стати акторкою, яка здійснилася наприкінці 1980-х рр., коли вона потрапила до театру «Біла вітальня» при Будинку вчених. Там Ю. Скоблікова змогла розкритися зовсім по-іншому. «Помню, як на порогові Белой гостининой появились три дамы — Люда Щукина — художник, Люда Попова — художник-мультипликатор и Юля Скобликова — скульптор. Самобытные и самодостаточные, они все были хороши. Но Скобликова выделялась из этой компании яркостью, теплом и смехом» [4]. У театрі вона грала 10 років, була задіяна у різних спектаклях — як драматичних, так і гумористичних. Її любили, поважали, на неї, як кажуть, «приходили». «Человек-доброта, человек-оптимизм, человек-солнышко» [4]. Вона завжди була оптимісткою, і щоб не сталося у житті, до всього намагалася ставитися з гумором, як про це вона писала у вірші «Мои потехи».

Слетают годы жизни, словно с плахи.
Проходит всё, со мною лишь грехи.
Морщины, как у старой черепахи,
Такие же, кто живы, «женихи».

Желание упрятаться в одежды,
Оставит только щёлочки для глаз.
Глаза ещё горят, живут надежды,
Хотела б вынуть сердце на показ.

По улицам ровесников встречаю,
Согнулись, как засохшие стручки,
Свою сутулость тут же выпрямляю,
И, громче застучали каблучки.

Нет смысла беспокоиться о теле,
Ведь время беспощадное для всех,
Лишь бы душа моя не постарела,
Что б я лишь шуткой вызывала смех.

Из дома выхожу, как балерина!
Вся в облаченье собственных потех...
Проходят мимо сгорбленные спины,
А я пусть час, но всё ж на высоте.

Творчість з самого дитинства наповнювала життя Юлії Скоблікової, була нестримним джерелом енергії, яка переростала у великий потік, що з роками перетворився на повноводну річку, чії притоки сповнені розмаїттям творчих ідей, напрямків, переплетінь. Скульптурні твори, гра у театрі, поезія — все це було тим незгасимим вогнем, який до останньої миті яскраво палав та залишився вічним!

1. Спогади Ю. Скоблікової. — Рукопис. — Архів автора.

2. Скоблікова М. Черпаючи натхнення з джерел мистецтв // Образотворче мистецтво. — 2008. — № 2. — С. 69—71.

3. Машинопис автора зі слів Ю. Скоблікової. — Архів автора.

4. Спогади Т. Буланой. — Машинопис.